

VERGİ CENNETLERİNİN (TAX HAVENS) KÜRESEL MALİYETİ

İbrahim KARADUMAN
Vergi Müfettişi / E. Gelirler Kontrolörü

Herkes tarafından genel hatlarıyla bilinse de, öncelikle vergi cenneti (tax haven) kavramına değinmekte fayda var. Vergi cenneti kısaca, verginin hiç uygulanmadığı veya düşük oranda uygulandığı ülke ya da bölge olarak tanımlanabilir. Bu ülkelerdeki vergioranları çoğu zaman diğer ülkelerle haksız rekabet meydana getirecek kadar düşüktür. Ayrıca bu ülkeler genellikle diğer ülkelerle bilgi paylaşımı konusunda isteksiz davranır veya hiç bilgi paylaşmazlar. OECD'ye göre ise bir vergi cenneti yukarıdaki özelliklere ek olarak bazı özellikler daha taşır. Bu özellikler özetle aşağıdaki gibidir:

- Herkes için ortak, açık ve belirli vergi kanunları bulunmamalı, şeffaf düzenlemeler olmamalı, muhasebe standartları ve denetim faaliyetleri gelişmemiş olmalıdır.
- Faaliyet gösteren firmalar ve hesap bilgileri diğer ülkelerle paylaşılmıyor olmalıdır.
- Fiilen ekonomik faaliyet gösteren firmadan çok sadece hukuki olarak varlık gösteren firmalar yaygın olmalıdır.

Vergi cenneti kavramı, vergi cenneti ülkeler, bu ülkelerin zararları, vergi matrahını ve tabanını aşındırıcı etkileri gibi konular vergi ile ilgilenen çevrelerde hep konuşulur, tartışılır. Ülkeler mevzuatlarında yer verdikleri güvenlik müesseseleriyle vergi cennetlerinin vergi tabanını ve vergi matrahını aşındırmasını önlemeye çalışırlar. Peki, vergi cennetlerinin ekonomilere toplam maliyeti, zararı, gelir dağılımını ve vergi adaletini bozucu etkisi ne kadardır, bu zarar hiç ölçülmüş müdür?

Aslında bu maliyetle ilgili konuyu tüm yönleriyle ele alan kapsamlı ve güncel bir çalışma maalesef bulunmuyor. Bunun temel sebebi ise şüphesiz vergi cennetlerinin kapalı kutu olması ve verilere ulaşmaktaki ve güncellemekteki zorluk. Ancak konuyla ilgili yapılmış çalışma ve araştırma da yok değil. Güncel olmasa da, veriler bize durumu gösterecek ve günümüzdeki durumla ilgili çıkarım yapmaya imkân verecek durumda.

Yaptığımız araştırmalarda; konuyla ilgili en kapsamlı ve nitelikli çalışmanın ABD kökenli, ancak uluslararası niteliğe de sahip, Tax Justice Network¹ isimli bir sivil toplum kuruluşu tarafından yapıldığını gördük. Kuruluşla ilgili bilgiler incelendiğinde; ağırlıklı olarak vergi olmak üzere, çeşitli ekonomik ve finansal konularda araştırmalar yaptığı, uluslararası finansa şeffaflığın sağlanması için çalışmalarda bulunduğu ve vergi cennetlerine karşı mücadele yürüttüğü anlaşılıyor.

Tax Justice Network'un ilgili dönemdeki Baş Danışmanı James S. Henry koordinatörlüğünde 2012 yılında hazırlanan "The Price of Offshore Revisited" isimli bir raporda² vergi cennetleri ile ilgili çarpıcı tespitler mevcut. Söz konusu raporun basın bülteninde³ özetlenen ve raporda detaylandırılan temel veriler, bulgular ve tespitler özetle aşağıdaki gibi:

- Raporda, kaynak olarak Dünya Bankası, IMF, Birleşmiş Milletler, merkez bankaları ve Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank For International Settlements) verileri ile ulusal hazinelerden alınan veriler kullanılmış.

- Rapora göre, 2010 yılı sonu itibarıyla gerçek ve tüzel kişilerin vergi cennetlerinde gizledikleri özel finansal varlıkların toplamı yaklaşık olarak 21 trilyon dolar civarında. Bu tutar ise yaklaşık olarak ABD ve Japonya ekonomilerinin 2010 yılındaki toplam büyüklüğüne eşit olup, tutarın en fazla 31 trilyon dolara kadar çıkabileceği ifade ediliyor. Ayrıca bu tutarlar yalnızca finansal varlıkları kapsıyor. Gayrimenkuller, yatlar gibi finansal olmayan varlıklar kapsam dışında.

- 2010 yılı sonu itibarıyla 12.1 trilyon doları en büyük 50 özel banka yönetiyor. Bu rakam 2005 sonu itibarıyla 5.4 trilyon dolarken, yıllık olarak yaklaşık % 16 oranında artmış.

¹<http://www.taxjustice.net> (Erişim Tarihi: 24.09.2019)

²http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2014/04/Price_of_Offshore_Revisited_120722.pdf (Erişim Tarihi: 24.09.2019)

³https://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/The_Price_of_Offshore_Revisited_Presser_120722.pdf (Erişim Tarihi: 24.09.2019)

- UBS, Credit Suisse ve Goldman Sachs gibi kuruluşlar bu varlıkların önemli çoğunluğunu küresel zenginlerin adına elinde tutmakta olup, ilk 10 banka ise toplam varlıkların neredeyse yarısını elinde tutuyor.

- 21 trilyon doları elinde bulunduran süper zenginlerin toplam sayısı 10 milyondan az, bunlardan 100.000'den az kişinin toplam varlığı ise yaklaşık 9.8 trilyon dolar civarında.

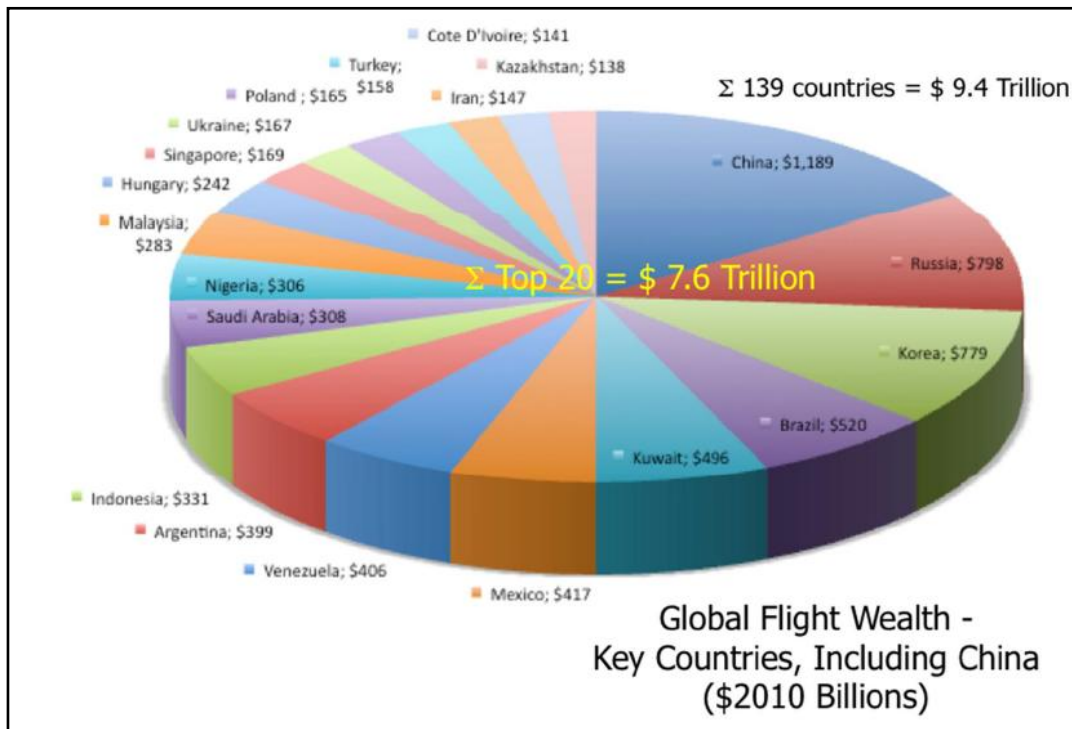
- 21-31 trilyon dolar civarında olduğu ifade edilen varlıkların % 3 oranında getiri sağladığı ve % 30 oranında vergilendirildiği varsayıldığında, bu varlıklardan yaklaşık olarak 190-280 milyar dolarlık bir vergi geliri elde edilebilir.

- Raporda odaklanılan ve bizim de içinde bulunduğumuz grup olan 139 adet düşük ve orta gelirli ülkenin toplam dış açığı 2010 yılı sonu itibarıyla yaklaşık olarak 4.1 trilyon dolar. Ancak bu ülkelerin yabancı rezervleri ile vergi cennetlerindeki gizli varlıkların hesaba katılması resmi tersine çeviriyor. Bu durumda, bu ülkeler 4.1 trilyon dolar açığı olan değil, 10.1 - 13.1 trilyon dolar fazla veren ülkeler oluyor.

Ayrıca, basın bülteninde, Baş Danışman James S. Henry özetle; bu durumun tehlikeli boyutlara ulaştığını, vergi cennetlerinin dünya ekonomisi açısından bir kara delik niteliğinde olduğunu, dünyadaki zenginler ve fakirler arasındaki büyüyen uçurum dikkate alındığında, durumun (eşitsizliğin) sanılandan daha kötüye gittiğini, küresel mali eşitsizliğin sanılandan daha büyük olduğunu ve hızla büyümeye devam ettiğini, vergi gelirlerindeki kayıpların birçok ülkenin kamu maliyesinde fark yaratacak kadar önemli seviyelerde olduğunu ifade ediyor.

Basın bülteninde açıklamaların yanı sıra oldukça önemli tablo ve grafiklere de yer verilmiş. Söz konusu bültende Türkiye ile ilgili de önemli bir tespit var. Basın bülteninde yer verilen, Global Flight Wealth (Dünya Çapında-Küresel- Uçan Refah olarak ifade edilebilir.) isimli, aşağıda da yer alan grafiğe göre, dünyada en fazla yurtdışında varlığı bulunan 20 ülke vatandaşlarının vergi cennetlerindeki toplam varlıkları 2010 yılı sonu itibarıyla 7.6 trilyon dolar. Basın bültenine göre, 2010 yılı sonu itibarıyla Türkiye'den vergi cennetlerine giden toplam varlık miktarı ise yaklaşık olarak 158 milyar dolar civarında.

Grafik: Global Flight Wealth

Söz konusu raporun 2012 yılında yayınlanan ve 2010 yılı verilerini içeren bir rapor olduğu dikkate alındığında, aradan geçen yaklaşık 9 yıllık sürede rakamların geldiği düzeyi ve vergi cennetlerinin hem ülkemize hem de dünya ekonomisine maliyetini siz düşünün!